

Pradžia > ... > Pinigai Ir Piniginiai Reikalavimai > Nemokumas, Bankrotas > Czechia

Nemokumas, bankrotas

Turinį pateikė

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

 Čekija

Teisinė sistema

Nemokumo bylos Čekijoje pirmiausia reglamentuojamos Įstatymu Nr. 182/2006 dėl nemokumo ir nemokumo bylų (čėk. *Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení*) (Nemokumo įstatymas), kurį papildė Įstatymas Nr. 99/1963, Civilinio proceso kodeksas (čėk. *Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád*).

Dar vienas svarbus dokumentas – Įstatymas Nr. 312/2006 dėl nemokumo administratorių (čėk. *Zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích*), kuriuo (kartu su Nemokumo įstatymu) sukuriama teisinė nemokumo administratoriaus profesijos sistema.

Einamąją šių nuostatų redakciją galima rasti [čia](#).

1 Kam gali būti iškelta nemokumo byla?

Nemokumo byla galima inicijuoti fiziniams ir juridiniams asmenims, nepriklausomai nuo to, ar jie yra verslo subjektai.

Atskiros nemokumo bylų rūšys (bankroto, reorganizavimo, skolos sumažinimo) viena nuo kitos skiriasi pagal subjektus, kurioms yra skirtos. Bankroto byla galima iškelti visiems subjektams; reorganizavimas pirmiausia skirtas verslo subjektams, o skolos mažinimas – ne verslo subjektams (kaip paaiškinama toliau).

Nemokumo bylos negalima iškelti valstybei, autonominėms vietos valdžios institucijoms, politinėms partijoms ir judėjimams per rinkimus ir kitiems atrinktiems daugiausia viešosios srities subjektams. Finansų įstaigoms ir draudimo bendrovėms taikomos specialios taisyklės.

2 Kokios yra nemokumo bylos iškėlimo sąlygos?

Nemokumas arba gresiantis nemokumas

Nemokumo byla yra teismo procesas, kuriuo sprendžiama skolininko nemokumo arba gresiančio nemokumo problema. Todėl pagrindinė prielaida yra nemokumo arba gresiančio nemokumo būklės buvimas.

Skolininkas yra nemokus, jeigu (*turi būti visos šios sąlygos*):

- skolininkas turi keletą kreditorių;
- skolininkas turi piniginių įsipareigojimų, kurių įvykdymo terminas baigėsi prieš daugiau nei 30 dienų;
- skolininkas negali įvykdyti tų įsipareigojimų.

Skolininkai laikomi nemokiais pirmiausia tada, kai jie yra nustoję mokėti nemažą savo skolų dalį arba nevykdo tokių įsipareigojimų daugiau negu tris mėnesius nuo jų įvykdymo termino pabaigos, arba kai vykdymo užtikrinimo priemonėmis arba turto areštu neįmanoma patenkinti skolininkui pateiktų piniginių reikalavimų, kurių vykdymo terminas yra suėjęs.

Skolininkas, kuris yra verslo subjektas (nesvarbu, juridinis ar fizinis asmuo), taip pat yra nemokus, jeigu jis yra

per daug įsiskolinęs. Skolininkai yra per daug įsiskolinę, jeigu turi keletą kreditorių, o įsipareigojimų suma viršija jų turto vertę.

Gresiantis nemokumas reiškia padėtį, kai, atsižvelgiant į visas aplinkybes, gali būti daroma pagrįsta prielaida, kad skolininkai negalės deramai ir laiku įvykdyti nemažos dalies savo piniginių įsipareigojimų.

Nemokumo bylų rūšys

Čekijos teisėje skiriami trys pagrindiniai būdai spręsti skolininko nemokumo arba gresiančio nemokumo klausimus nagrinėjant nemokumo bylą:

- bankrotas (ček. *konkurs*);
- reorganizavimas (ček. *reorganizace*);
- skolos mažinimas (ček. *oddlužení*).

Nemokumo įstatyme nėra įsakmiai nurodyta, kokį nemokumo metodą turi naudoti konkretus skolininkas, šiuo klausimu paliekama pasirinkimo galimybė. Be likvidavimo proceso (bankroto) dar galima pasirinkti atgaivinimo elementą (reorganizavimą ir skolos mažinimą). Skolininko nemokumo problemoms spręsti tinkamas metodas turėtų būti pasirenkamas pagal geriausias perspektyvas kreditoriams.

Bankrotas yra bendras būdas spręsti nemokumo klausimus, kai, remiantis nutartimi dėl bankroto paskelbimo, didžioji nustatytų kreditorių reikalavimų dalis patenkinama iš turto realizavimo pajamų. Nepatenkinti reikalavimai arba jų dalys neišnyksta, jeigu teisės aktuose nenustatyta kitaip. Šis nemokumo metodas naudojamas visada, kai skolininko atžvilgiu neįmanoma pasinaudoti modernesniais procesais – reorganizavimu arba skolos sumažinimu, arba jeigu nagrinėjant bylą paaiškėja, kad toliau taikyti šių metodų nebeįmanoma.

Reorganizavimas gali būti naudojamas sprendžiant skolininkų, kurie yra verslo subjektai, nemokumo arba gresiančio nemokumo klausimus. Vykdamas reorganizavimą pertvarkomas verslas. Paprastai tikimasi, kad kreditorių reikalavimai bus stabiliai tenkinami, kol skolininko verslas bus vykdomas taikant nemokumo teismo patvirtintame reorganizavimo plane išdėstytas jo valdymo atgaivinimo priemones. Kreditoriai stebi, kaip vykdomas planas.

Skolos mažinimas yra būdas spręsti nemokumo arba gresiančio nemokumo klausimus skolininkams, kurie yra fiziniai asmenys (nepriklausomai nuo to, ar jie užsiima verslu) arba juridiniai asmenys, kurie nėra verslo subjektai. Šiuo nemokumo metodu labiau atsižvelgiama į socialinius sumetimus negu ekonominius aspektus. Šiuo metodu siekiama suteikti skolininkams galimybę pradėti iš naujo ir skatinti juos aktyviai dalyvauti grąžinant skolą. Paprastai reikalaujama, kad skolininkai galėtų padengti bent visą nemokumo administratoriaus atlyginimą ir pinigines išlaidas, bent tokią pat sumą kitiems kreditoriams, be to, visą bet kokių reikalavimų į išlaikymą pagal įstatymą sumą ir asmeniui, rengiančiam prašymą dėl skolos mažinimo, mokamą mokesť. Tam tikrų kategorijų skolininkams (senatvės ar neįgalumo pensijų gavėjams arba asmenims, kurie gali patenkinti kreditorių reikalavimus iki nustatytos procentinės dalies) skolos mažinimas gali būti taikomas per trumpesnę laikotarpį. Daroma prielaida, kad apsaugoti kreditorių reikalavimai bus patenkinti iš užstato. Taip kartu siekiama sumažinti valstybės išlaidas, skirtas gaivinti tiems, kurie patiria socialinę krizę. Skolą galima sumažinti monetizuojant nemokaus skolininko turtą arba kartu su nemokaus skolininko turto monetizavimu nustatant mokėjimo grafiką.

Kas gali iškelti nemokumo bylą?

Nemokumo bylą galima inicijuoti pateikus prašymą. Byla iškeliama tą dieną, kai prašymą gauna teismas, turintis tinkamą jurisdikciją tai bylai nagrinėti. Prašymus dėl nemokumo gali pateikti tiek skolininkai, tiek kreditoriai, išskyrus gresiančio nemokumo atvejus – tada prašymą gali pateikti tik skolininkas.

Skolininkai, kurie yra verslo subjektai (nesvarbu, fiziniai ar juridiniai asmenys), privalo nedelsdami pateikti prašymą dėl savo nemokumo, kai jie sužino arba, veikdami rūpestingai, turėjo sužinoti apie savo nemokumą.

Bankroto inicijavimas

Nemokumo teismas nutartį dėl bankroto paskelbimo priima kaip atskirą sprendimą. Išimtiniais atvejais ši nutartis gali būti derinama su sprendimu dėl nemokumo (jeigu skolininkas yra asmuo, negalintis pasinaudoti reorganizavimu arba skolos mažinimu). Bankroto paskelbimas įsigalioja, kai nutartis dėl bankroto paskelbimo paskelbiama nemokumo registre.

Reorganizavimo inicijavimas

Reorganizavimas inicijuojamas nemokumo teismo leidimu, išduotu gavus skolininko arba registruoto kreditoriaus prašymą.

Reorganizavimo leidimas gali būti suteikiamas, jeigu (*turi būti viena iš toliau nurodytų sąlygų*):

- skolininko bendra metinė grynoji apyvarta paskutiniu ataskaitiniu laikotarpiu iki prašymo dėl nemokumo padavimo buvo bent 50 000 000 CZK, arba
- skolininkas turi bent 50 darbuotojų, arba
- skolininkas kartu su prašymu dėl nemokumo arba ne vėliau kaip sprendimo dėl nemokumo priėmimo dieną nemokumo teismui pateikia reorganizavimo planą, kuriam pritarė bent pusė visų apsaugotų kreditorių (apskaičiuojant pagal bendrą reikalavimų sumą) ir bent pusė visų neapsaugotų kreditorių (taip pat apskaičiuojant pagal reikalavimų sumą).

Reorganizavimas neleidžiamas, jeigu skolininkas yra likviduojamas juridinis asmuo, prekiautojas vertybiniais popieriais arba subjektas, turintis leidimą prekiauti biržoje pagal konkrečius teisės aktus.

Nemokumo teismas leidžia vykdyti reorganizavimą, jeigu įvykdomos atitinkamos teisinės sąlygos. Teisės apskūsti apeliacine tvarka nėra.

Nemokumo teismas atmeta prašymą leisti vykdyti reorganizavimą, jeigu: a) atsižvelgiant į visas aplinkybes, gali būti daroma pagrįsta prielaida, kad turima nesąžiningų ketinimų; b) prašymą pakartotinai padavė asmuo, kurio ankstesnį prašymą leisti vykdyti reorganizavimą teismas jau išnagrino; c) prašymą padavė kreditorius, tačiau prašymas nebuvo patvirtintas kreditorių susirinkime. Apeliacine tvarka tokias nutartis gali apskūsti tik prašymą padavę asmenys.

Skolos mažinimo proceso inicijavimas

Prašymą dėl skolos mažinimo skolininkas paduoda naudodamas nustatytą formą ir atitinkamais atvejais pateikia kartu su prašymu dėl nemokumo (jeigu nemokumo bylos neinicijavo kreditorius). Taikomi apribojimai tam, kada prašymą dėl skolos mažinimo skolininko vardu gali pateikti advokatas, notaras, teismo antstolis, nemokumo administratorius arba visuomenės interesams atstovauti įgaliotas asmuo. Skolininkai turi teisę patys pateikti prašymą, jei jie turi universitetinį teisės arba ekonomikos išsilavinimą.

Prašyme dėl skolos mažinimo ir jo prieduose turi būti pateikti, be kita ko, duomenys apie skolininko buvusias ir ateityje tikėtinas pajamas, turto sąrašas, priesaikos deklaracija, kuria patvirtinama, kad sudarant prašymą dėl nemokumo jis buvo informuotas apie įpareigojimus, kylančius iš nemokumo bylos, kad nurašant skolą jis tinkamai patenkins kreditorių reikalavimus, kad jis dės visas pastangas, kurių iš jo galima pagrįstai reikalauti, kad patenkintų visus kreditorių reikalavimus, kad jis laikysis visų įpareigojimų pagal Nemokumo įstatymą ir sprendimą, kuriuo patvirtinamas skolos sumažinimas, ir kad jis deklaravo visas savo pajamas.

Nemokumo teismas leidžia sumažinti skolą, jeigu įvykdomos sąlygos. Jeigu, atsižvelgiant į visas aplinkybes, galima daryti pagrįstą prielaidą, kad turima nesąžiningų ketinimų, arba jei skolininkas negali sumokėti minimalios gražintinos sumos, teismas prašymą dėl skolos mažinimo atmeta. Minimali gražintina suma turi visiškai padengti nemokumo administratoriaus atlyginimą ir išlaidas, nesumokėtą ir mokėtiną išlaikymą, asmens, rengiančio prašymą dėl skolos mažinimo, atlyginimą ir tam tikrą paprastiesiems neapsaugotiems kreditoriams mokėtiną sumą. Nemokumo teismas prašymą dėl skolos mažinimo atmeta ir tuo atveju, jei iki tol vykusio proceso rezultatai rodo, kad skolininkas nerūpestingai arba aplaidžiai vykdė iš nemokumo bylos kylančius įpareigojimus. Teismas prašymą taip pat atmeta, jei: a) per pastaruosius dešimt metų skolininkui buvo taikomas skolos mažinimas; b) per pastaruosius penkerius metus skolos mažinimo procesas buvo nutrauktas dėl skolininko nesąžiningų ketinimų; c) per pastaruosius tris mėnesius skolininkas, atsiimdamas prašymą, nutraukė procesą. Dėl pirmiau nurodytų priežasčių prašymai neatmetami, jei skolininkas įsipareigojimą prisiėmė dėl pateisinamų priežasčių arba jei yra didelis skirtumas tarp skolos sumos ir suteiktos paslaugos. Teisę apeliacine tvarka apskūsti prašymo atmetimą turi tik skolininkas.

Kada įsigalioja sprendimas inicijuoti nemokumo bylą

Sprendimas inicijuoti nemokumo bylą įsigalioja nemokumo registre (žr. toliau) paskelbus pranešimą apie nemokumo bylos inicijavimą. Sprendimas inicijuoti bylą galioja iki nemokumo bylos pabaigos, išskyrus atvejus,

kai kuriems nors nemokumo metodams pagal teisės aktus taikomos kitokios nuostatos.

Laikinosios apsaugos priemonės, kol bus priimtas sprendimas dėl nemokumo

Nemokumo teismas gali *ex officio* nurodyti taikyti laikinąsias apsaugos priemones, kol priims sprendimą dėl prašymo dėl nemokumo, išskyrus atvejus, kai teisės aktuose nustatyta kitaip. Bet kuris asmuo, siekiantis, kad būtų taikoma laikinoji apsaugos priemonė, neprivalo pateikti užstato, jeigu priešingu atveju teismas galėtų šią priemonę taikyti savo iniciatyva. Laikinosios apsaugos priemonės prašantis skolininkas užstato pateikti neprivalo.

Tokiomis laikinosiomis apsaugos priemonėmis nemokumo bylą nagrinėjantis teismas, *inter alia*, gali:

- paskirti laikinąjį patikėtinį;
- apriboti tam tikrus su nemokumo bylos inicijavimu susijusius padarinius;
- nurodyti bet kuriam iš prašymą dėl nemokumo pateikusių asmenų pateikti užstatą, iš kurio būtų kompensuojama žala ar kiti skolininko patirti nuostoliai.

Nemokumo registras

Nemokumo bylos skelbiamos Teisingumo ministerijos (čėk. *Ministerstvo spravedlnosti*) administruojamame nemokumo registre. Tai – elektroninė viešojo administravimo informacinė sistema, prieinama adresu <https://isir.justice.cz>.

Nemokumo registras pirmiausia veikia tam, kad nemokumo bylų viešumas būtų kuo didesnis ir būtų galima stebėti jų eigą. Registre skelbiami nemokumo teismo sprendimai nemokumo bylose ir šalutiniuose ginčuose, pateikiama bylų medžiaga ir kita informacija, kai tai numatyta Nemokumo įstatyme arba kai taip nusprendžia nemokumo teismas.

Nemokumo registras yra prieinamas visuomenei (išskyrus tam tikrą informaciją) ir visi turi teisę juo naudotis, daryti kopijas ir išrašus.

Nemokumo registras yra ne tik informacijos šaltinis, bet ir itin svarbi priemonė dokumentams įteikti – tai yra daugumos teismų sprendimų ir kitų dokumentų pristatymo priemonė. Nemokumo bylos į nemokumo registrą paprastai įtraukiamos per dvi valandas nuo prašymo pateikimo (teismo darbo valandomis). Vėliau nemokumo registre skelbiamos visos teismo nutartys ir kiti dokumentai. Taip bet kuris asmuo gali susipažinti su Čėkijoje nagrinėjamomis nemokumo bylomis.

3 Kokia nuosavybė sudaro nemokaus subjekto turto dalį? Kaip tvarkomas turtas, kurį skolininkas įgijo arba kuris jam perduotas po to, kai buvo iškelta nemokumo byla?

Nemokaus skolininko turtas

Jeigu prašymą dėl nemokumo pateikia skolininkas, nemokaus skolininko turtas apima turtą, priklausantį skolininkui tuo metu, kai įsigalioja sprendimas inicijuoti nemokumo bylą, ir turtą, kurį skolininkas įgyja nemokumo bylos nagrinėjimo metu.

Jeigu prašymą dėl nemokumo pateikia kreditorius, nemokaus skolininko turtas apima turtą, priklausantį skolininkui tuo metu, kai įsigalioja nemokumo teismo skirta laikinoji apsaugos priemonė, kuria visiškai arba iš dalies apribojama skolininko teisė disponuoti turtu, taip pat turtą, priklausantį skolininkui tuo metu, kai įsigalioja sprendimai dėl skolininko nemokumo, ir turtą, kurį skolininkas įgyja nemokumo bylos nagrinėjimo metu po to, kai įsigalioja tie sprendimai.

Kai turtą skolininkas turi bendrosios nuosavybės teise, į nemokaus skolininko turtą įtraukiama skolininkui priklausanti tokio turto dalis. Šis turtas priklauso nemokaus skolininko turtui net ir tuo atveju, kai jis priklauso bendram skolininko ir jo sutuoktinio turtui.

Kitų asmenų turtas nemokaus skolininko turtui priklauso tuo atveju, jei tai nustatyta įstatymu, ypač tada, kai tai yra atlygis už negaliojančiais teisiniais veiksmais perduotą turtą. Turto realizavimo tikslais šis turtas laikomas skolininko turto dalimi.

Jeigu įstatymu nenustatyta kitaip, nemokaus skolininko turtą sudaro pinigai, kilnojamasis ir nekilnojamasis turtas, pramonės objektai ir įranga, banko knygelės, indėlių sertifikatai, kitų formų indėliai, pajai, vekseliai, čekiai ir kiti vertybiniai popieriai, akcijų paketai, skolininko piniginiai ir nepiniginiai reikalavimai, įskaitant sąlyginius reikalavimus ir reikalavimus, kurių įvykdymo terminas dar nesuėjęs, skolininko darbo užmokestis, darbo premijos, su darbu susijusį skolininko atlygį atitinkančios pajamos, kitos teisės, kitas turtas, turintis vertę, kurią galima išreikšti pinigais. Nemokaus skolininko turtą taip pat sudaro tokie elementai kaip palūkanos, vertės prieaugis, vaisiai ir nauda, susijusi su minėtuoju turtu.

Jeigu įstatymu nenustatyta kitaip, turtas, kurio negalima areštuoti vykdant išieškojimo arba turto aprašymo procesą, į nemokaus skolininko turtą neįtraukiamas. Šis klausimas reglamentuojamas Įstatyme Nr. 99/1963, Civilinio proceso kodekse. Išieškojimo negalima nukreipti į skolininko nuosavybei priklausantį turtą, kurio skolininkui skubiai reikia jo ir jo šeimos materialiniams poreikiams patenkinti arba darbo funkcijoms atlikti, taip pat į kitą turtą, kurio pardavimas būtų *contra bonos mores* (ypač kasdienius drabužius, bendro pobūdžio namų ūkio reikmenis, vestuvinius žiedus ir kitus panašius objektus, medicinos reikmenis ir kitą turtą, kurio skolininkui reikia dėl ligos ar fizinės negalios, pinigų sumą, dvigubai didesnę negu asmeniui reikalinga pragyvenimui, ir gyvūnus, laikomus kaip augintinius). Tačiau skolininko verslo operacijoms naudojamas turtas į nemokaus skolininko turtą įtraukiamas. Jeigu įstatymu nenustatyta kitaip, į nemokaus skolininko turtą neįtraukiamas turtas, kuriuo pagal konkrečius teisės aktus galima disponuoti tik konkrečiai numatytu būdu (pvz., tikslinės dotacijos, grąžintina parama iš centrinės ar vietos valdžios biudžeto ar valstybinio fondo).

Turto, kurį skolininkas įgyja arba kuris jam pereina po nemokumo bylos inicijavimo, statusas

Iš esmės turtas, kurį skolininkas įgyja arba kuris jam pereina po nemokumo bylos inicijavimo, įtraukiamas į nemokaus skolininko turtą; priklausomai nuo taikomo nemokumo metodo, ši tvarka gali būti modifikuota. Nemokaus skolininko turtu skolininkas gali disponuoti tik tuo atveju, jeigu tai darydamas jis laikosi konkretaus nemokumo bylos etapo apribojimų ir nemokumo metodo.

4 Kokius įgaliojimus atitinkamai turi skolininkas ir nemokumo specialistas?

Nemokumo administratoriaus tikslas ir statusas

Nemokumo administratoriaus pagrindinė misija – valdyti nemokaus skolininko turtą ir administruoti šalutinius ir kitus ginčus. Nemokumo administratorius siekia proporcingai, greitai, ekonomiškai ir kuo didesniu mastu patenkinti kreditorių reikalavimus.

Nemokumo administratoriai privalo veikti sąžiningai ir rūpestingai. Jie privalo dėti visas pastangas, kurių iš jų galima pagrįstai reikalauti, kad kuo geriau patenkintų kreditorių reikalavimus. Jie turi teikti pirmenybę bendriems kreditorių interesams, o ne savo ir kitų asmenų interesams.

Per bankroto procedūrą nemokumo administratorius gauna įgaliojimus disponuoti turtu, naudotis teisėmis ir vykdyti skolininko prievoles su turtu susijusiais klausimais. Pirmiausia nemokumo administratorius naudojami akcininko teisėmis, susijusiomis su nemokaus skolininko turtui priklausančiomis akcijomis, vykdo darbdavio teises ir pareigas skolininko darbuotojams, yra atsakingas už skolininko verslo vykdymą, buhalterinę apskaitą ir mokestinių prievolių vykdymą. Nemokumo administratoriams paprastai pavedama monetizuoti turtą.

Vykstant reorganizavimo procesui, nemokumo administratoriai pirmiausia prižiūri savo valdomo skolininko veiklą, nustato turtą ir parengia jo aprašą, administruoja šalutinius ginčus, parengia ir papildo kreditorių sąrašą ir teikia ataskaitas kreditorių komitetui. Nemokumo administratoriai taip pat vykdo skolininko visuotinio susirinkimo ar narių susirinkimo funkcijas.

Vykstant skolos mažinimo procesui, nemokumo administratoriai, bendradarbiaudami su nemokumo teismu ir kreditoriais, prižiūri skolininką ir jo operacijas, realizuoja skolininko turtą ir pagal skolos grąžinimo kreditoriams grafiką paskirsto kreditoriams mėnesinius mokėjimus.

Skolininko statusas

Per bankroto procedūrą skolininkas praranda įgaliojimus disponuoti turtu, naudotis kitomis teisėmis ir vykdyti prievoles su turtu susijusiais klausimais. Šie įgaliojimai pereina nemokumo administratoriui. Pagal įstatymą skolininko teisiniai veiksmai šiais klausimais, atlikti po to, kai skolininko įgaliojimai disponuoti turtu pereina

nemokumo administratoriui, yra negaliojantys.

Vykstant reorganizavimo procesui, skolininkas ir toliau valdo turtą su tam tikrais apribojimais. Teisinius veiksmus, turinčius esminę reikšmę disponavimui nemokaus skolininko turtu ir šio turto valdymui, turtą valdantis skolininkas atlieka tik sutikus kreditorių komitetui. Šią prievolę pažeidęs skolininkas privalo atlyginti kreditoriams ar trečiosioms šalims jų dėl to patirtą žalą ar kitus nuostolius; skolininko valdymo organo nariai už tokią žalą atsako solidariai. Teisiniai veiksmai, turintys esminę reikšmę – tai veiksmai, kuriais gerokai pakeičiama turto vertė, kreditorių padėtis arba kreditorių reikalavimų patenkinimo lygis. Nemokumo administratoriai vykdo skolininko visuotinio susirinkimo ar narių susirinkimo funkcijas.

Vykstant skolos mažinimo procesui, skolininkas taip pat toliau valdo turtą su tam tikrais apribojimais. Skolininką prižiūri nemokumo teismas, nemokumo administratorius ir kreditoriai.

5 Kokiomis sąlygomis galima remtis įskaitymais?

Apskritai įskaitymai reglamentuojami Civiliniame kodekse. Dažniausiai, jeigu šalys viena kitai turi tokios pačios rūšies reikalavimų, bet kuri iš jų gali kitai šaliai pranešti, kad įskaito savo reikalavimą į kitos šalies reikalavimą. Įskaitymus galima pradėti naudoti, kai šalis įgyja teisę reikalauti įvykdyti prievolę ir turi teisę sumokėti savo pačios skolą. Įskaitymu abu reikalavimai panaikinami tiek, kiek jie sutampa; jeigu vienas reikalavimas neviseškai padengiamas kitu, reikalavimas įskaitomas panašiai kaip įvykdymo atveju. Šie padariniai kyla, kai du reikalavimai tampa tinkamais įskaitymui atlikti.

Nagrinėjant nemokumo bylą, abipusiai skolininko ir kreditoriaus reikalavimai gali būti įskaitomi po sprendimo dėl nemokumo priėmimo, jeigu įstatymu nustatytos įskaitymo sąlygos (pagal Civilinį kodeksą) buvo įvykdytos, kol nepriimtas sprendimas dėl nemokumo metodo, jeigu Nemokumo įstatyme nenustatyta kitaip (pvz., pratęsiant reikalavimams, atsiradusiems iš gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto nuomos, taikomą terminą).

Įskaitymus nemokumo bylos nagrinėjimo metu atlikti neleidžiama, ypač jeigu skolininko kreditorius:

- netapo registruotu kreditoriumi pripažįstamo reikalavimo atžvilgiu, arba
- pripažįstamą reikalavimą įgijo dėl negaliojančio teisinio veiksmo, arba
- pripažįstamo reikalavimo įgijimo metu žinojo apie skolininko nemokumą, arba
- dar nepatenkino skolininko reikalavimo, kurio terminas yra suėjęs, dalies, viršijančios pripažįstamą kreditoriaus reikalavimą, arba
- nemokumo teismo skirtoje laikinojoje apsaugos priemonėje numatytais atvejais.

6 Kokios yra nemokumo bylų pasekmės esamoms sutartims, kuriose skolininkas yra viena iš šalių?

Abipusio prievolių įvykdymo sutartys

Jeigu tuo metu, kai paskelbiamas bankrotas arba duodamas leidimas vykdyti reorganizavimą arba sumažinti skolą, skolininkas yra abipusio prievolių įvykdymo sutarties, įskaitant ikisutartinius santykius, kurios skolininkas arba priešinga sandorio šalis bankroto paskelbimo arba leidimo vykdyti reorganizavimą arba sumažinti skolą suteikimo metu dar nėra iki galo įvykdę, taikoma tokia tvarka:

– vykstant bankroto ar skolos mažinimo procesui, nemokumo administratoriai gali įvykdyti sutartį už skolininką ir siekti, kad sutartį įvykdytų kita šalis, arba gali atsisakyti vykdyti sutartį;

– vykstant reorganizavimo procesui, tuos pačius įgaliojimus vykdo turtą valdantis skolininkas, sutikus kreditorių komitetui.

Per bankroto arba skolos sumažinimo procesą nemokumo administratorius, nenurodęs, kad sutartis bus įvykdyta per 30 dienų nuo bankroto įsakymo arba leidimo sumažinti skolą suteikimo, laikomas atsisakiusiu vykdyti sutartį; iki tada priešinga sandorio šalis negali atsisakyti sutarties, išskyrus atvejus, kai sutarties sąlygomis leidžiama kitaip. Per reorganizavimo procesą turtą valdantys skolininkai, per 30 dienų nuo reorganizavimo patvirtinimo nenurodę, kad atsisako vykdyti abipusio prievolių įvykdymo sutartį, turi ją įvykdyti.

Priešinga sandorio šalis, kuri sutartį privalo įvykdyti pirmoji, gali sutarties nepradėti vykdyti tol, kol prievolės bus abipusiškai įvykdytos arba apsaugotos, išskyrus atvejus, kai priešinga sandorio šalis sutartį sudarė po sprendimo dėl nemokumo paskelbimo.

Jeigu nemokumo administratorius arba turtą valdantis skolininkas atsisako vykdyti sutartį, priešinga sandorio šalis gali reikalauti atlyginti atitinkamą žalą, užregistruodama reikalavimą per 30 dienų nuo atsisakymo vykdyti sutartį. Priešingos sandorio šalies reikalavimai, susiję su sutarties tęstinumu po bankroto paskelbimo, yra reikalavimai nemokaus skolininko turtui.

Priešinga sandorio šalis negali siekti kompensacijos už dalinį sutarties įvykdymą iki sprendimo dėl nemokumo priėmimo dienos, nes skolininkas neįvykdė savo abipusės prievolės dalies.

Terminuotos sutartys

Jeigu yra sutarta, kad tiksliu laiku arba per nustatytą laikotarpį turi būti įvykdytas rinkos vertę turintis įsipareigojimas ir jeigu įsipareigojimo vykdymo laikas sueina arba terminas baigiasi tik po bankroto paskelbimo, įvykdyti įsipareigojimą negali būti reikalaujama; galima tik reikalauti atlyginti žalą, atsiradusią dėl to, skolininkas neįvykdė įsipareigojimo. Žala reiškia skirtumą tarp sutarties kainos ir rinkos kainos, kuri mokama bankroto paskelbimo įsigaliojimo dieną toje vietoje, kuri sutartyje nurodyta kaip sutarties įvykdymo vieta. Priešinga sandorio šalis gali reikalauti atlyginti žalą kaip kreditorius, užregistruodama reikalavimą per 30 dienų nuo bankroto paskelbimo.

Paskolos sutartis

Jeigu skolininkas sudarė paskolos sutartį, po bankroto paskelbimo nemokumo administratorius gali reikalauti paskolos grąžinimo iki sueinant sutartiniam paskolos terminui.

Nuoma, subnuoma

Nuomos ir subnuomos sutartys reglamentuojamos išsamiais nuostatomis. Be kita ko, po bankroto paskelbimo nemokumo administratorius turi teisę per įstatyme arba sutartyje nurodytą laikotarpį nutraukti skolininko sudarytas nuomos arba subnuomos sutartis, net jeigu jos sudarytos terminuotam laikotarpiui; pranešimo apie tai laikotarpis negali būti ilgesnis negu trys mėnesiai. Tai neturi poveikio Civilinio kodekso nuostatomis, kuriomis reglamentuojama, kada ir kokiomis sąlygomis nuomos sutartį gali nutraukti nuomotojas.

Skolininko sutarčių projektai, kurių priešinga sandorio šalis bankroto paskelbimo metu dar nėra patvirtinusi

Kai paskelbiamas bankrotas, skolininko prašymai sudaryti sutartis, kurios yra dar nepatvirtintos, ir visi sutarčių, kurioms skolininkas pritarė, tačiau jų dar nesudarė, projektai netenka galios, jeigu yra susiję su nemokaus skolininko turtu. Sutarčių projektus, kurių bankroto paskelbimo metu skolininkas dar nebuvo patvirtinęs, gali patvirtinti tik nemokumo administratorius.

Nuosavybės teisės išlaikymas

Jeigu skolininkas pardavė daiktą išlaikydamas nuosavybės teisę ir pristatė jį pirkėjui iki bankroto paskelbimo, pirkėjas gali arba grąžinti daiktą, arba reikalauti toliau vykdyti sutartį. Jeigu iki bankroto paskelbimo skolininkas įsigyja ir priima daiktą, kurio nuosavybės teisė yra neperduota, pardavėjas negali reikalauti grąžinti daikto, jeigu nemokumo administratorius, pardavėjo paragintas, nepagrįstai nedelsdamas įvykdo sutartines prievoles.

7 Kokios yra nemokumo bylų pasekmės individualių kreditorių iškeltoms byloms (išskyrus nebaigtas nagrinėti bylas)?

Nemokumo bylos inicijavimas turi tokį poveikį:

- reikalavimų ir kitų su skolininko turtu susijusių teisių negalima pareikšti ieškiniu, jeigu juos galima pareikšti registracijos būdu;
- teise patenkinti reikalavimus iš užstato, susijusio su skolininko nuosavybės teise turimu turtu arba nemokaus skolininko turtui priklausančiu turtu, galima naudotis ir tokią teisę naujai įgyti tik Nemokumo įstatyme išdėstytomis sąlygomis. Tai taikoma ir teisminei nekilnojamojo turto areštui, pasiūlytam po

nemokumo bylos inicijavimo;

- išieškojimo arba arešto priemonės skolininko nuosavybės teise turimam turtui ir kitam skolininko turtui gali būti skirtos arba inicijuotos, tačiau negali būti vykdomos. Tačiau pagal reikalavimus skolininko turtui ir pagal lygiavertį statusą turinčius reikalavimus galima vykdyti išieškojimą iš skolininko turto arba tą turtą areštuoti, jeigu nemokumo teismas taip nusprendžia savo nutartimi, taikant toje nutartyje nustatytus apribojimus;
- kreditoriaus ir skolininko susitarimu sukurta teise neįmanoma naudotis siekiant areštuoti darbo užmokestį ar kitas jam prilygintas pajamas, kai vykdoma teismo nutartis.

8 Kokios yra nemokumo bylų pasekmės tolesniam bylų, nebaigtų nagrinėti bankroto bylos išskėlimo metu, nagrinėjimui?

Sprendimais dėl nemokumo sustabdomi teismo ir arbitražo procesai dėl reikalavimų ir kitų teisių, susijusių su skolininko turtu, kuriais turi būti naudojamosi registracijos būdu, kai nagrinėjama nemokumo byla, arba kurie laikomi užregistruotais nemokumo byloje arba yra susiję su nemokumo bylos pagrindu netenkinamais reikalavimais. Jeigu nenustatyta kitaip, šių procesų tęsti neįmanoma, kol galioja sprendimas dėl nemokumo.

9 Kokie yra pagrindiniai kreditorių dalyvavimo nemokumo byloje elementai?

Su kreditorių dalyvavimu susiję principai

Nemokumo byla grindžiama, *inter alia*, toliau nurodytais kreditorių dalyvavimo principais:

- nemokumo byla turi būti nagrinėjama taip, kad nė viena šalis nepatirtų nesąžiningos žalos arba neįgytų neteisėto pranašumo ir kad būtų greitai ir ekonomiškai patenkinta kuo didesnė kreditorių reikalavimų dalis;
- kreditoriai, kurie pagal įstatymą iš esmės turi tokį patį arba panašų statusą, nemokumo procese turi vienodas galimybes;
- jeigu įstatymu nenustatyta kitaip, prieš nemokumo bylos inicijavimą sąžiningai įgytos kreditoriaus teisės negali būti ribojamos nemokumo teismo nutartimi arba nemokumo administratoriaus taikoma procedūra;
- kreditoriai privalo nesiimti su nemokumo byla nesusijusių veiksmų savo reikalavimams patenkinti, išskyrus atvejus, kai tai leidžiama įstatymu.

Kreditorių organai

Kreditorių organai yra:

- kreditorių susirinkimas;
- kreditorių komitetas (arba kreditorių atstovas).

Kreditorių susirinkimas yra atsakingas už kreditoriaus komiteto narių ir pakaitinių narių (arba kreditorių atstovo) išrinkimą ir pašalinimą. Kreditorių susirinkimas gali savo kompetencijai palikti bet ką, kas priklauso kreditorių organų kompetencijai. Jeigu kreditorių komitetas arba kreditorių atstovas nepaskiriamas, tuos įgaliojimus vykdo kreditorių susirinkimas, išskyrus atvejus, kai įstatymu nustatyta kitaip.

Jeigu užregistruojama daugiau kaip 50 kreditorių, kreditorių susirinkimas turi sudaryti kreditorių komitetą. Jei kreditorių susirinkimas to daryti neprivalo, komiteto funkcijas gali atlikti kreditorių atstovas.

Kreditorių komitetas naudojasi kreditorių organų įgaliojimais, tačiau įgaliojimai netaikomi klausimams, priklausantiems kreditorių susirinkimo kompetencijai, arba įgaliojimams, kuriuos kreditorių susirinkimas paliko savo kompetencijai. Pirmiausia kreditorių komitetas prižiūri nemokumo administratoriaus veiklą ir turi teisę teikti su nemokumo byla susijusius pasiūlymus nemokumo teismui. Kreditorių komitetas saugo bendrus kreditorių interesus ir bendradarbiaudamas su nemokumo administratoriumi padeda pasiekti nemokumo bylos tikslą. Nuostatos dėl kreditorių komitetų *mutatis mutandis* taikomos kreditorių atstovams.

Kreditorių kategorijos

Įstatyme kreditoriai skirstomi į apsaugotus ir neapsaugotus.

Apsaugotas kreditorius yra kreditorius, kurio reikalavimas apsaugotas skolininko turtu, šį turtą suvaržius, įgijus jo perėmimo teisę, nustačius teisių perdavimo apribojimą, pasitikėjimo pagrindu perdavus teisę, perdavus reikalavimo teisę į užstatą arba panašią teisę pagal užsienio teisės aktus.

Apsaugoti kreditoriai turi galimybę daryti nemažą įtaką nemokumo bylos eigai. Kai skolininkas yra verslo subjektas, kuris pagal Nemokumo įstatymą gali būti reorganizuotas, norint patvirtinti rezoliuciją dėl nemokumo metodo (bankroto arba reorganizavimo) reikia bent pusės visų apsaugotų (ir atitinkamai neapsaugotų) kreditorių, dalyvaujančių kreditorių susirinkime, balsų, skaičiuojamų pagal jų reikalavimų sumas, išskyrus atvejus, kai už rezoliuciją balsuoja bent 90 proc. kreditorių, tą procentinę dalį apskaičiuojant pagal jų reikalavimų sumą. Apsaugotas kreditorius taip pat gali privalomai nurodyti užstatą valdančiam asmeniui valdyti tą užstatą koku nors būdu, jeigu tokiais nurodymais siekiama gero valdymo. Nemokumo administratorius taip pat privalo laikytis apsaugotų kreditorių nurodymų užstatui monetizuoti. Nemokumo administratoriai gali atmesti tokius nurodymus, jeigu mano, kad užstato objektą galima monetizuoti palankesnėmis sąlygomis; tuo atveju jie prašo nemokumo teismo peržiūrėti nurodymus – ta peržiūra priklauso nemokumo teismo vykdomai priežiūros veiklai. Monetizavus daiktą, teisę, reikalavimą ar kitą turtą nemokumo byloje apsaugoto kreditoriaus reikalavimo apsauga išnyksta, net jeigu tas kreditorius reikalavimo neužregistravo.

Apsaugotų kreditorių reikalavimai iš esmės patenkinami bet kuriuo bylos nagrinėjimo momentu panaudojant visą monetizavimo pajamų sumą, iš jos atėmus nemokumo administratoriui mokamą mokestį ir valdymo bei monetizavimo išlaidas ir atsižvelgiant į užstato įkeitimo pradžią. Bet kokie apsaugotų kreditorių reikalavimų bankroto byloje, kurie liko nepatenkinti, galioja toliau ir yra tenkinami proporcingai kartu su neapsaugotų kreditorių reikalavimais.

Visi kiti kreditoriai yra neapsaugoti. Jų statusas nemokumo byloje yra silpnesnis, o prognozuojamas jų reikalavimų patenkinimo lygis, remiantis statistiniais duomenimis, paprastai yra daug žemesnis.

10 Kaip nemokumo specialistas gali naudotis ar disponuoti turtu?

Nemokumo administratoriai skolininko turtą gali naudoti bankroto procedūroje. Nemokumo administratorius gauna įgaliojimus disponuoti turtu, naudotis teisėmis ir vykdyti skolininko prievoles su turtu susijusiais klausimais. Pirmiausia nemokumo administratorius naudojami akcininko teisėmis, susijusiomis su nemokaus skolininko turtui priklausančiomis akcijomis, priima sprendimus dėl komercinių paslapčių ir kitų konfidencialių sričių, vykdo darbdavio teises ir pareigas skolininko darbuotojams, yra atsakingas už skolininko verslo vykdymą, buhalterinę apskaitą ir mokestinių prievolių vykdymą. Nemokumo administratoriams paprastai pavedama monetizuoti turtą.

Vykstant reorganizavimo ir skolos mažinimo procesams, skolininkas toliau valdo turtą su nemažais apribojimais.

11 Kokie reikalavimai turi būti nukreipti į nemokaus skolininko turtą ir kaip vertinami reikalavimai, atsiradę iškelus nemokumo bylą?

Reikalavimai turtui ir lygiaverčiai reikalavimai gali būti patenkinami visiškai bet kuriuo metu po sprendimo dėl nemokumo priėmimo.

Reikalavimai skirstomi taip:

- reikalavimai turtui, atsiradę po nemokumo bylos inicijavimo arba po moratoriumo paskelbimo (ypač piniginių išlaidų kompensavimas ir mokestis laikinam patikėtiniui, skolininko likvidatoriui ir kreditorių komiteto nariams, taip pat kreditorių reikalavimai, atsiradę dėl kredito finansavimo);
- reikalavimai turtui, atsiradę po sprendimo dėl nemokumo priėmimo (ypač piniginės išlaidos, nemokumo administratoriui mokamas mokestis, valstybiniai mokesčiai, rinkliavos, socialinės apsaugos įmokos, įnašai valstybės užimtumo politikai ir visuotinio sveikatos draudimo įmokos);
- reikalavimai, lygiaverčiai reikalavimams turtui (ypač skolininko darbuotojų reikalavimai pagal darbo teisę ir kreditorių reikalavimai į išlaikymą pagal įstatymą).

12 Kokios yra taisyklės, reglamentuojančios reikalavimų pateikimą, patikrinimą ir pripažinimą?

Reikalavimų pateikimas

Kreditoriai savo reikalavimus nurodyta forma pateikia nemokumo teismui ir gali tai daryti nuo nemokumo bylos inicijavimo iki sprendime dėl nemokumo nustatyto termino (jis visų rūšių bylose yra vienodas) – dviejų mėnesių – pabaigos. Į reikalavimus, pateiktus pasibaigus terminui, nemokumo teismas neatsižvelgia ir dėl jų klausimas nemokumo byloje nesprenžiamas. Taip pat pateikiami jau teismui išdėstyti reikalavimai ir reikalavimai, kurių vykdymą galima užtikrinti, įskaitant tuos, pagal kuriuos vykdomas išieškojimas arba areštuojamas turtas. Kreditorius, kuris pateikia reikalavimus arba kuris laikomas registruotu kreditoriumi, bet kuriuo nemokumo bylos nagrinėjimo metu gali reikalavimą atsiimti.

Reikalavimo pateikimo pareiškime turi būti paaiškinta, kaip atsirado reikalavimas ir kokia jo suma. Reikalavimas visada turi būti išreikštas pinigais, netgi kai tai yra nepiniginis turtas. Prie pareiškimo turi būti pridėti visi dokumentai, nurodyti reikalavimo pateikimo pareiškime. Autentišku dokumentu turi būti įrodyta, kad reikalavimo įvykdymą galima užtikrinti.

Senaties termino arba teisių išnykimo termino prasme reikalavimo pateikimo pareiškimas turi tokį patį poveikį kaip ir ieškinys arba kitoks teisės pareiškimas teisme; šis laikotarpis pradedamas skaičiuoti pareiškimo pateikimo nemokumo teismui dieną.

Kreditorius atsako už reikalavimo pateikimo pareiškime nurodytos informacijos tikslumą. Nemokumo teismas, vykdydamas nemokumo administratoriaus rekomendaciją, gali skirti nuobaudas, jeigu tikroji reikalavimo suma nurodoma per didelė (didesnė daugiau nei 100 proc.), nurodydamas įmokėti prie turto pridedamą sumą, kurios dydis nustatomas atsižvelgiant į visas reikalavimo pateikimo aplinkybes ir peržiūrėjus patį reikalavimą, iki sumos, kurią pasiekus pateikto reikalavimo suma viršijo nustatytą tikrąją vertę.

Kreditoriaus teisės į reikalavimo įvykdymą iš užstato nepaisoma, jeigu reikalavimas pateikiamas kitokia forma, negu turėjo būti pateikiamas, arba jeigu peržiūrėjus reikalavimą nustatoma, kad jo įkeitimo lygis klaidingai padidintas daugiau negu 100 proc. Šiuo atveju kreditoriui nemokumo teismas gali skirti baudą – nurodyti sumokėti tam tikrą pinigų sumą apsaugotų kreditorių, pateikusių to paties turto įkeitimu apsaugotus reikalavimus, naudai. To mokėjimo sumą nemokumo teismas nustato atsižvelgdamas į visas aplinkybes, kuriomis teisė į reikalavimo patenkinimą iš užstato buvo įgyvendinta ir peržiūrėta, iki sumos, kurią pasiekus pareiškime nurodyto užstato vertė viršijo nustatytą užstato vertę.

Užregistruotų reikalavimų patikrinimas

Pateiktus reikalavimus pirmiausia peržiūri nemokumo administratorius, kuris iš esmės juos sutikrina su lydimaisiais dokumentais, skolininko sąskaitomis ar pagal konkrečius teisės aktus saugomais apskaitos dokumentais. Tada nemokumo administratorius paragina skolininką pateikti pastabų apie reikalavimus. Prireikus nemokumo administratorius deramai ištiria reikalavimus bendradarbiaudamas su valdžios institucijomis, kurios privalo su juo bendradarbiauti.

Jeigu pateiktas reikalavimas turi trūkumų arba yra neišsamus, nemokumo administratorius paragina kreditorių per 15 dienų jį ištaisyti arba papildyti (gali būti nustatytas ilgesnis terminas) ir pataria, kaip tai padaryti. Tinkamai ir laiku nepapildytus ar neištaisytus reikalavimus nemokumo administratorius pateikia nemokumo teismui, kad šis priimtų sprendimą, kuriuo nustatoma, kad į pareiškimą neatsižvelgiama. Apie tai turi būti informuojamas kreditorius.

Nemokumo administratorius parengia pateiktų reikalavimų sąrašą. Apsaugoti kreditoriai išvardijami atskirai. Jeigu nemokumo administratorius atsisako priimti reikalavimus, tai turi būti konkrečiai nurodoma. Turi būti nurodoma informacija, reikalinga visiems kreditoriams identifikuoti ir įvertinti, kaip atsirado reikalavimas ir kokia jo suma bei eiliškumas. Be to, apsaugotų kreditorių atveju turi būti nurodyta įkeitimo priežastis ir metodas.

Pateiktų reikalavimų sąrašą nemokumo teismas iki tikrinimo posėdžio paskelbia nemokumo registre. Nemokumo teismas nemokumo registre taip pat nedelsdamas paskelbia bet kokią pateiktų reikalavimų sąrašo pakeitimą.

Tada pateikti reikalavimai patikrinami nemokumo teismo skirtame tikrinimo posėdyje. Posėdžio datą ir vietą nemokumo teismas nustato savo sprendime dėl nemokumo. Iki tikrinimo posėdžio pabaigos kreditoriai turi pakeisti savo pateikiamo reikalavimo sumą, išskyrus atvejus, kai reikalavimas yra apsaugotas. Vis dėlto jie negali pakeisti užregistruoto reikalavimo atsiradimo priežasties arba jo eiliškumo.

Reikalavimų užginčijimas

Visų pateiktų reikalavimų autentiškumą, sumą ir eiliškumą gali užginčyti: a) nemokumo administratorius; b) skolininkas; c) registruotas kreditorius.

Kai kreditoriaus reikalavimą ginčija kitas registruotas kreditorius, turi būti nurodoma ta pati informacija, kaip ir ieškinyje pagal Civilinio proceso kodeksą, ir turi būti aiškiai nurodyta, ar ginčijamas autentiškumas, ar suma, ar eiliškumas. Užginčijimas įteikiamas nurodyta forma.

Nemokumo įstatyme pripažįstami kelių rūšių užginčijimai:

- reikalavimo autentiškumo užginčijimas – teigiama, kad reikalavimas niekada neatsirado arba kad jis visiškai išnyko arba galiojo tik ribotą laiką;
- reikalavimo sumos užginčijimas – teigiama, kad skolininko įsipareigojimas yra mažesnis negu užregistruota suma (reikalavimą ginčijantis asmuo turi nurodyti ir tikrąją reikalavimo sumą);
- reikalavimo eiliškumo užginčijimas – teigiama, kad reikalavimo eiliškumas ne toks palankus kaip nurodyta pateiktame reikalavime, arba ginčijama teisė reikalavimą patenkinti iš užstato (reikalavimo eiliškumą ginčijantis asmuo taip pat turi nurodyti eiliškumą, kuriuo reikalavimas turėtų būti patenkintas).

Jeigu registruotas kreditorius ginčija kito registruoto kreditoriaus reikalavimą, šie kreditoriai tampa šalutinio ginčo šalimis. Nemokumo administratoriai, norintys padėti šalutinio ginčo, kuriame jie nedalyvauja, šaliai, turi teisę įsikišti.

Sprendimus dėl užginčytų reikalavimų autentiškumo, sumos ir eiliškumo priima nemokumo teismas.

13 Kokios yra taisyklės, reglamentuojančios pajamų paskirstymą? Koks yra reikalavimų ir kreditorių teisių eiliškumas?

Nemokaus skolininko turtas monetizuojamas vykdant bankroto procedūrą. Tai reiškia, kad visas nemokaus skolininko turtui priskiriamas turtas paverčiamas pinigais siekiant proporcingai patenkinti kreditorių reikalavimus. Turtą monetizuoja nemokumo administratorius. Šį veiksmą galima atlikti tik tada, kai bankroto įsakymas tampa galutiniu ir surengiamas pirmasis kreditorių susirinkimas. Turtui, kuriam gresia pavojus gretai išnykti arba sugesti, taikoma išimtis; nemokumo teismas taip pat gali leisti taikyti išimtis kitais pagrindais. Monetizavus turtą išnyksta visi vykdymo dokumento arba arešto orderio padariniai ir kiti su turto realizavimu susiję trūkumai, jeigu įstatymu nenustatyta kitaip.

Nemokaus skolininko turtas gali būti monetizuojamas:

- viešame aukcione;
- parduodant kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą pagal Civilinio proceso kodekse įtvirtintas išieškojimo nuostatas;
- parduodant turtą ne aukcione;
- teismo antstolio surengtame aukcione.

Jeigu monetizavus turtą gautų pajamų neužtenka visiems reikalavimams patenkinti, nemokumo administratoriui mokamas mokestis ir piniginės išlaidos padengiamos pirmiausia, o tada tenkinami moratoriumui veikiant atsiradę kreditorių reikalavimai, iš kredito finansavimo kylantys kreditorių reikalavimai, tada dengiamos (proporcingos) su turto išlaikymu ir administravimu susijusios išlaidos, tenkinami iš darbo teisės kylantys skolininko darbuotojų reikalavimai, tada tenkinami kreditorių reikalavimai gauti išlaikymą, o galiausiai – reikalavimai gauti kompensaciją už žalą sveikatai. Kiti reikalavimai tenkinami proporcingai.

Kai sprendimas, kuriuo patvirtinama galutinė ataskaita, tampa galutinis, nemokumo administratorius pateikia nemokumo teismui nutarties paskirstyti turtą projektą, nurodydamas, kiek turėtų būti sumokama pagal kiekvieną reikalavimą, išdėstytą peržiūrėtame registruotų reikalavimų sąrašė. Tuo pagrindu nemokumo teismas

paskelbia nutartį dėl turto paskirstymo, kurioje nustato kreditoriams mokėtinas sumas. Visi į paskirstymo grafiką įtraukti kreditoriai gauna išmokas, proporcingas nustatytai jų reikalavimų sumai. Prieš paskirstant turtą tenkinami dar nepatenkinti reikalavimai, kuriuos galima patenkinti bet kada per bankroto procedūrą, t. y.:

- reikalavimai turtui – piniginės išlaidos, nemokumo administratoriui mokamas mokestis, su skolininko turto išlaikymu ir administravimu susijusios išlaidos, valstybiniai mokesčiai, rinkliavos, socialinės apsaugos įmokos, įnašai valstybės užimtumo politikai, visuotinio sveikatos draudimo įmokos ir kt.);
- lygiaverčiai reikalavimai – skolininko darbuotojų reikalavimai pagal darbo teisę, kreditorių reikalavimai kompensuoti žalą sveikatai, vyriausybės reikalavimai ir kt.;
- apsaugoti reikalavimai.

14 Kokios yra nemokumo bylų užbaigimo (ypač pasiekus susitarimą su kreditoriais) sąlygos ir pasekmės?

Bankroto pabaiga

Kai turtą baigiama monetizuoti, nemokumo administratorius nemokumo teismui pateikia galutinę ataskaitą. Galutinėje ataskaitoje turi būti aprašyti bendri nemokumo administratoriaus veiklos ypatumai ir kiekybiškai išdėstyti jų finansiniai rezultatai. Joje turi būti nurodyta kreditoriams paskirstytina suma ir įvardyti tie kreditoriai, nurodant jų dalis bendroje sumoje. Kartu su galutine ataskaita nemokumo administratorius nemokumo teismui pateikia mokesčio ir išlaidų deklaraciją.

Nemokumo teismas peržiūri nemokumo administratoriaus galutinę ataskaitą bei sąskaitą, ir, surengęs posėdį su nemokumo administratoriumi, ištaiso jų klaidas ir papildo jas praleistais duomenimis. Nemokumo teismas paskelbia proceso šalims peržiūrėtą nemokumo administratoriaus galutinę ataskaitą paskelbdamas ją viešu pranešimu. Kai sprendimas, kuriuo patvirtinama galutinė ataskaita, tampa galutinis, nemokumo administratorius pateikia nemokumo teismui nutarties paskirstyti turtą projektą, nurodydamas, kiek turėtų būti sumokama pagal kiekvieną reikalavimą, išdėstytą peržiūrėtame registruotų reikalavimų sąrašė. Tada nemokumo teismas paskelbia nutartį dėl turto paskirstymo, kurioje nustato kreditoriams mokėtinas sumas. Visi į paskirstymo grafiką įtraukti kreditoriai gauna išmokas, proporcingas nustatytai jų reikalavimų sumai. Nutartyje dėl turto paskirstymo nemokumo teismas nustato nemokumo administratoriui įvykdymo terminą, kuris turi būti ne ilgesnis kaip du mėnesiai nuo nutarties dėl turto paskirstymo įsigaliojimo dienos.

Bankroto procedūra baigiama nemokumo administratoriui pateikus ataskaitą apie nutarties dėl turto paskirstymo įvykdymą ir nemokumo teismui priėmus sprendimą baigti bylą. Teismas taip pat nusprendžia baigti bankroto procedūrą tam tikrais kitais įstatymo nustatytais atvejais, pvz., jeigu nustatoma, kad skolininko turto aiškiai nepakanka kreditorių reikalavimams patenkinti. Kai sprendimas baigti bankroto procedūrą tampa galutinis, nemokumo byla baigiama.

Reorganizavimo pabaiga

Reorganizavimas baigiamas nemokumo teismui priėmus sprendimą, kuriuo pripažįstamas reorganizavimo plano arba nemažos jo dalies įvykdymas. Teisės apeliacine tvarka apskūsti šį sprendimą nėra.

Reorganizavimas taip pat gali būti baigiamas nemokumo teismo sprendimu, siekiant reorganizavimą paversti bankrotu – tai daroma įstatymo numatytais atvejais, ypač kai kyla problemų tvirtinant reorganizavimo planą ir jį vykdant. Nemokumo teismas negali priimti sprendimo paversti reorganizavimą bankrotu, jeigu įvykdyti svarbūs reorganizavimo plano aspektai. Teismo sprendimą paversti reorganizavimą bankrotu apeliacine tvarka gali apskūsti skolininkas, reorganizavimo prašiusi šalis, nemokumo administratorius arba kreditorių komitetas. Kai nemokumo teismas nusprendžia reorganizavimą paversti bankrotu, atsiranda su bankroto paskelbimu susiję padariniai, išskyrus atvejus, kai nemokumo teismas savo sprendimu nustato kitokias šio pavertimo sąlygas.

Skolos mažinimo proceso pabaiga

Skolos mažinimo procesas baigiamas nemokumo teismo sprendimu, kuriuo pripažįstamas skolos sumažinimo įvykdymas arba jo neįvykdymas. Teismo sprendimą apeliacine tvarka gali apskūsti skolininkas, nemokumo administratorius arba kreditoriai. Jeigu nemokumo teismas priima sprendimą, kuriuo pripažįstamas skolos sumažinimo įvykdymas, o skolininkas tinkamai ir laiku įvykdo visus įpareigojimus pagal patvirtintą skolos

mažinimo metodą, nemokumo teismas prie to sprendimo prideda nutartį, kuria skolininkas atleidžiamas nuo pareigos įvykdyti dar nepatenkintą reikalavimą, įtrauktą į skolos mažinimo procedūrą, dalį. Tokia nutartis netaikoma reikalavimams, atsirandantiems po sprendimo dėl nemokumo.

Skolos mažinimo procedūra taip pat gali būti nutraukta teismui atšaukus patvirtintą skolos mažinimo procedūrą. Tada teismas priims sprendimą skolininko nemokumo klausimus spręsti bankroto procedūros tvarka arba nutraukti nemokumo bylą, jei skolininkas yra visiškai nemokus. Patvirtinta skolos mažinimo procedūra gali būti atšaukta įstatyme numatytais atvejais, ypač tada, kai skolininkas nesilaiko skolos mažinimo procedūros sąlygų.

15 Kokios yra kreditorių teisės po nemokumo bylos užbaigimo?

Kai baigiama bankroto procedūra, susijusi su fizinio asmens turtu (bet kuriuo metu baigus bankroto procedūrą) arba juridinio asmens turtu (kol juridinis asmuo bus likviduotas išbraukiant jį iš viešo registro), gali būti priimta nutartis dėl arešto ar išieškojimo pagal nustatytą ir skolininko neužginčytą reikalavimą, kuris per bankroto procedūrą nėra patenkinamas. Kai pateikiamas prašymas vykdyti išieškojimą, reikia pateikti tik atitinkamo reikalavimo patvirtinimo per bankroto procedūrą lapą ir patvirtinimo ataskaitą. Ši teisė pagal įstatymą netenka galios praėjus dešimčiai metų nuo bankroto procedūros pabaigos, o senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo nutarties, kuria baigiama procedūra, įsigaliojimo dienos.

Reorganizavimo atvejais po reorganizavimo plano įsigaliojimo galima priimti nutartį dėl išieškojimo arba arešto ir ją įvykdyti skolininko atžvilgiu, kad būtų išieškota reorganizavimo plane nurodyta reikalavimo suma. Tačiau jeigu reikalavimas yra užginčytas, vykdyti išieškojimą arba areštą įmanoma tik tuo atveju, jeigu nemokumo teismo sprendimas, kuriuo nustatomas reikalavimas, tapo galutinis; šis sprendimas turi būti pridodamas prie prašymo.

Skolos sumažinimo atvejais, kai skolos mažinimo procesas baigiamas, o skolininkas atleidžiamas nuo likusių reikalavimų patenkinimo, nebeįmanoma reikalauti išieškojimo ar arešto priemonėmis patenkinti likusius kreditorių reikalavimus. Nesvarbu, ar kreditorių reikalavimai skolos mažinimo procese buvo iš dalies patenkinti, nesvarbu net ir tai, ar jie užregistravo savo reikalavimus nemokumo byloje.

16 Koks subjektas turi padengti nemokumo bylos sąnaudas ir išlaidas?

Išlaidos, pirmiausia nemokumo administratoriui mokamas mokestis ir piniginės išlaidos, turėtų būti padengtos iš turto, t. y. jas turėtų padengti skolininkas.

Kadangi nemokaus skolininko turtas ne visada yra pakankamai didelis išlaidoms padengti, nemokumo teismas, prieš nusprenddamas dėl prašymo dėl nemokumo, gali nurodyti prašymą dėl nemokumo pateikusiam asmeniui iki nustatyto termino sumokėti nemokumo bylos išlaidų avansą, jeigu jo reikia bylos išlaidoms padengti ir reikiamų išteklių negalima užsitikrinti kitomis priemonėmis. Tai taikytina ir tuo atveju, kai aišku, kad skolininkas neturi jokio turto. Įstatymu yra nustatyta viršutinė tokių avansų riba. Jeigu prašymą dėl nemokumo yra pateikę keli asmenys, jie avansą privalo sumokėti solidarai.

Jeigu išlaidų padengti iš turto neįmanoma, nemokumo bylos išlaidų likutis padengiamas iš avanso, t. y. jas padengia prašymą pateikęs asmuo.

Jeigu išlaidoms padengti avanso neužtenka, išlaidas padengia valstybė, tačiau ne daugiau kaip 50 000 CZK nemokumo administratoriaus atlyginimo ir 50 000 CZK nemokumo administratoriaus piniginių išlaidų.

17 Kokios yra taisyklės dėl sandorių, kurie yra nenaudingi visiems kreditoriams bendrai, pripažinimo niekiniais, jų nugrinčijimo ar jų nevykdytinumo?

Skolininko teisinių veiksmų, kuriais mažinamos kreditorių reikalavimų patenkinimo galimybės arba pirmenybė teikiama tam tikriems kreditoriams, vykdymo užtikrinimas negalimas. Šios srities veiksmai, kurių skolininkas nesiima, taip pat laikomi teisiniais veiksmais. Tokie veiksmai, kurių vykdymo užtikrinimas negalimas, skirstomi į tris kategorijas: a) teisiniai veiksmai be pakankamo atlygio; b) preferenciniai teisiniai veiksmai, kuriais sudaroma tokia padėtis, kai vienas kreditorius kitų kreditorių nenaudai gauna didesnę savo reikalavimų patenkinimo sumą negu būtų gavęs per bankroto procedūrą; c) teisiniai veiksmai, kuriais skolininkas tyčia sumažina kreditoriaus

reikalavimų patenkinimą, jeigu priešinga sandorio šalis šį ketinimą žinojo arba, atsižvelgiant į visas aplinkybes, turėjo žinoti.

Jei Nemokumo įstatyme nenumatyta kitaip, negalimumas užtikrinti, kad būtų įvykdyti skolininko teisiniai veiksmai (įskaitant tuos, kurie Nemokumo įstatyme aprašyti kaip teisiniai veiksmai, kurių vykdymo užtikrinimas negalimas, ir kuriuos skolininkas įvykdė po to, kai atsiranda padariniai, susiję su nemokumo bylos inicijavimu), nustatomas nemokumo teismo nutartimi dėl ieškinių, kurį pareiškia nemokumo administratorius, užginčydamas skolininko teisinius veiksmus (ieškinys dėl sandorio panaikinimo). Nemokumo administratorius ieškinį dėl sandorio panaikinimo gali pareikšti per metus nuo sprendimo dėl nemokumo įsigaliojimo dienos. Jeigu ieškinys per tą laikotarpį nepareiškiamas, teisė į sandorio panaikinimą išnyksta. Skolininko atlygis, gautas pagal teisinius veiksmus, kurių vykdymo užtikrinimas negalimas, sudaro skolininko turtą, kai nutartis, kuria patenkinamas ieškinys dėl sandorio panaikinimo, tampa galutinė.

Negalimumas užtikrinti teisinio veiksmo vykdymo neturi poveikio šio teisinio veiksmo taikymui. Tačiau nemokumo byloje skolininko atlygis, gautas pagal teisinius veiksmus, kurių vykdymo užtikrinimas negalimas, priskiriamas skolininko turtui. Jeigu skolininko pradinio atlygio, gauto pagal teisinį veiksma, kurio vykdymo užtikrinimas negalimas, neįmanoma perduoti kaip skolininko turto, turi būti sumokama lygiavertė kompensacija.

Nemokumo teismas neprivalo vadovautis kito teismo ar kitos valdžios institucijos sprendimu, kuriuo nemokumo bylos nagrinėjimo metu nustatoma, kad teisinis veiksmas, susijęs su skolininko turtu ar įsipareigojimais, yra niekinis, ir neprivalo vadovautis tokia išvada, jeigu ji padaroma kitokiu būdu. Kol nagrinėjama nemokumo byla, tokio teisinio veiksmo negaliojimą nagrinėja tik nemokumo teismas. Jeigu vėliau galutine nutartimi nustatoma, kad teisinis veiksmas, susijęs su skolininko turtu ar įsipareigojimais, yra niekinis, kaip atlygis gauta ekonominė nauda turi būti grąžinta skolininko turtui papildyti.

Jeigu teisinis veiksmas, susijęs su skolininko turtu arba įsipareigojimais, pripažįstamas niekiniu teismo nutartimi, kuri tapo galutinė iki nemokumo bylos inicijavimo, nutartyje nurodytas teisinis veiksmas taip pat laikomas niekiniu nemokumo byloje.

Specialios taisyklės dėl tam tikrų kategorijų reikalavimų

Specialios taisyklės taikomos šių kategorijų reikalavimams:

- reikalavimams skolininko turtui, atsiradusiems po nemokumo bylos inicijavimo arba po moratoriumo paskelbimo;
- reikalavimams skolininko turtui, atsiradusiems po sprendimo dėl nemokumo priėmimo;
- reikalavimams, kurie yra lygiaverčiai reikalavimams skolininko turtui;
- antraeiliams reikalavimams;
- skolininko akcininkų arba narių reikalavimams, kylantiems iš jų dalyvavimo įmonėje arba kooperatyve;
- reikalavimai, kurie visiškai netenkinami nemokumo byloje.

■ Paskutinis naujinimas: 22/05/2023

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismo tinklas, nei Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisykles rasite puslapyje „Teisinė informacija“.